

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора
філософії

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 201.12.2023 Державного біотехнологічного університету Міністерства освіти і науки України, м. Харків

(повне найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)
прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство»

(галузь знань)

на підставі прилюдного захисту дисертації «Вихідний матеріал в селекції вівса голозерного на продуктивність в східній частині Лівобережного Лісостепу України»

(назва дисертації)

за спеціальністю 201 «Агрономія»

(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

«15» грудня 2023 року

Кравченко Алла Іванівна, 1987 року народження,

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача)

громадянки України

(назва держави, громадянином якої є здобувач)

освіта вища: закінчила в 2009 році Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю Селекція і генетика сільськогосподарських культур

(за дипломом)

Працює асистентом кафедри генетики, селекції та насінництва в Державному біотехнологічному університеті з 2023 р. до цього часу

(посада) (місце основної роботи, відомче підпорядкування, місто)

Дисертаційна робота виконувалась в Харківському національному аграрному університеті ім. В. В. Докучаєва, а з 1 вересня 2021 р. відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів № 431-р від 12.05.2021 р. та наказу МОН України №68 від 18.06.2021 р. «Про утворення Державного біотехнологічного університету» підготовка дисертаційної роботи проводилась у Державному біотехнологічному університеті (м. Харків).

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник (керівники) Гонцій Тетяна Іванівна, доктор сільськогосподарських наук, професор, Державний біотехнологічний університет, завідувачка кафедри генетики, селекції та насінництва.

(науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада)

Здобувачка має 12 наукових публікацій за темою дисертації, з них одна стаття включена до науково метричної бази Scopus, п'ять статей у наукових фахових виданнях України:

1. Kravchenko A., Hoptsi T., Kyrychenko V., Hudym O., Chuiko D. Transgressive variation in productivity traits in F₂ naked oat hybrids. Scientific Horizons. 2023. 26(8). 23–32. DOI: 10.48077/scihor8.2023.23 (Scopus).

2. Кравченко А.І. Мінливість елементів продуктивності та врожайність вівса голозерного в умовах Лісостепу України. Таврійський науковий вісник. Серія «Землеробство, рослинництво, овочівництво та баштанництво». 2023. Вип. № 126. С. 60–67.

3. Кравченко А.І. Особливості успадкування ознак продуктивності волоті гібридами F1 вівса голозерного. Зрошуване землеробство. 2023. Вип. № 79. С. 93–99.

4. Кравченко А.І. Вирощування та перспективи селекційного поліпшення вівса голозерного в Україні. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Агрономія і біологія». 2021. Вип. 4 (46). С. 16–24.

5. Гонцій Т.І., Кравченко А.І. Генетичний потенціал та рівень його реалізації у сортів і ліній вівса голозерного в східній частині лівобережного Лісостепу України. Таврійський науковий вісник. Серія «Землеробство, рослинництво, овочівництво та баштанництво». 2023. Вип. № 129. С. 38–46.

У дискусії взяли участь голова та члени спеціалізованої вченої ради:

Рожков А.О. – доктор сільськогосподарських наук, професор, Державний біотехнологічний університет МОН, завідувач кафедри рослинництва (голова разової спеціалізованої вченої ради).

Тищенко В.М. – доктор сільськогосподарських наук, професор, Полтавський державний аграрний університет МОН, завідувач кафедри селекції, насінництва та генетики (член разової спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. Стор. 63. Доречно було дати інформацію у методиці досліджень, яку роботу Ви проводили з гібридами F1, F2. Тема за якою виконана аспірантська робота має державну реєстрацію, чи може вона прив'язана до тематики інших установ?

2. Стор. 70. Чому великий відсоток плівчастих зерен (20 %), чим це пояснюється?

3. Стор. 70. При аналізі кількісних ознак варто було поділити – 1. Ознаки вегетативної частини 2. Ознаки генеративної частини. Паралельно з викладенням результатів аналізу приводити генетику кількісних ознак з літературних джерел. Наприклад – ознака висота рослини скількима генами контролюється і які сорти вивчені мають гени, які відповідають за висоту.

3. Стор. 74. Дуже актуально Ви привели характеристику індексу щільності волоті. Необхідно було б дати інформацію більш ширше про індекси.

4. Стор. 76. В табл. 3.5 необхідно було чітко визначитись, які кореляції генетичні чи фенотипові і не має рівня достовірності, він як правило позначається зірочкою.

5. Стор. 78. Чому Ви в основу визначення якості голозерного вівса взяли вміст крохмалю, його значення, тип генетичного контролю?

6. Стор. 81. Ви пишете зводе до мінімуму наслідки несприятливих умов зовнішнього середовища в різні періоди росту і розвитку рослин. Таке враження, що рослина керує несприятливими умовами зовнішнього середовища. Вона може тільки проявляти різну норму реакції на умови середовища.

7. Стор. 105. У Вас є отриманий матеріал і Вам можна сміливо констатувати про генетичний коефіцієнт спадковості за висотою, за довжиною волоті, за кількістю колосків у волоті, за кількістю зерен з волоті, за масою зерна з волоті (табл. - 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8).

Леонов О.Ю. – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії селекції пшениці, в.о. директора Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН України (член разової спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. Потребує обґрунтування вибір батьківських компонентів для гібридизації.

2. Не зовсім зрозумілий поділ зразків та гібридів на кластери: бажано обґрунтувати вибір методики кластеризації та кількості кластерів, а також вказувати, які саме ознаки залучаються до аналізу.

3. Зокрема, серед створених ліній представники першого кластеру формували високий рівень продуктивності за рахунок високої маси 1000 зерен, а другого кластеру – за рахунок крупності зерна, то у чому різниця?

4. Гідротермічний коефіцієнт розроблений для характеристики кліматичних умов, застосування його для характеристики погодних умов окремих місяців не надає об'єктивної оцінки умов росту рослин.

5. Якщо площа ділянки складає 1 м^2 , то і норму висіву варто вказувати у шт./ м^2 , а не у млн./га.

Положення, що потребують додаткової аргументації та пояснень автора:

6. В анотації вказуються зразки з високим рівнем прояву ознак, але який конкретно, наведено лише стосовно висоти рослин.

7. За результатами кореляційного аналізу у роботі ведеться мова про середній або сильний зв'язок, а от чи суттєвий він і для якого рівня ймовірності не вказується.

8. Наукова новизна викладена загальними фразами, бажано додати конкретики, у чому саме полягає «теоретичне узагальнення і нове вирішення важливого наукового завдання».

9. Досліди закладалися згідно з методикою державного сортовипробування 2001 року, тоді як на сайті Інституту експертизи сортів методики постійно оновлюються і є більш актуальні на час проведення досліджень версії.

10. Варто пояснити, скільки волотей на комбінацію кастрували, щоб вистачило насіння для посіву F1 на площі від 1 м^2 .

11. Бажано вказати, скільки рослин F2 брали для визначення коефіцієнтів успадкованості, ступеню та частоти трансгресій.

12. Наявність гетерозису за масою зерна з волоті при депресії за кількістю зерен в окремих комбінаціях потребує додаткового пояснення.

13. Відсутність гетерозису за продуктивністю волоті у більшості комбінацій та невисокі значення у разі його наявності ставлять під сумнів можливість використання цього явища у селекції вівса.

14. Бажано пояснити повну відсутність трансгресій за висотою рослин у 10 з 15 комбінаціях.

Зауваження технічного характеру:

15. Здається, що той самий зразок записаний як Сибирский голозерный, Сибирский голозёрный і Сибирский голозерный. У різних місцях роботи використовується то F1, то F1. Бажано у одній роботі використовувати уніфікований підхід.

16. Зустрічаються невдалі вислови, такі як «Метою дослідження було дослідження», «подовженню тривалості вегетаційного періоду в 2020 р. призвів – надлишок вологи», «важлива ознака ... при дослідженні та аналізі вівса голозерного є голозерність»

17. У переліку умовних позначень гетерозис позначено як Гг та Гі, а у формулах і за текстом – Hbt та Ht.

18. Примітка до рисунку 3.4 пояснює номери ознак, тоді у самій діаграмі вони позначені буквами, дивно, що кластери не відрізняються за масою тисячі зерен.

19. У описі до таблиці 4.4 говориться, що частота трансгресій коливалася від 0,19 % до 0,61 %, тоді як у самій таблиці дані значення наведені у стовпчику H² (коефіцієнт успадкованості в «широкому сенсі»). Стосовно таблиці 5.1 відсутня примітка з поясненням, що означає зірочка біля даних.

Криворученко Р.В. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри генетики, селекції та насінництва, Державний біотехнологічний університет МОН (член разової спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. В розділі 1 «Стан і перспективи селекції...» авторкою розглянуто широке поле питань пов'язаних з вівсом голозерним, його господарським значенням, морфологічними, біологічними і генетичними особливостями, напрямом і завданням в селекції, тощо. Разом з тим, на нашу думку, недостатньо уваги приділено саме проблемі вихідного матеріалу в селекції вівса: існуючим у світі генетичним колекціям, генетичному різноманіттю культури, тощо.

2. В розділі 4 «Особливості успадкування ознак...» в таблицях 4.4 - 4.8 наведено результати вивчення трансгресивної мінливості та успадкованості ознак продуктивності у гібридів F2 вівса голозерного, але не зрозуміло які показники наведено по батьківським формам та гібридах - середні чи максимальні значення ознак.

3. Авторка в таблиці 4.4 наводить результати вивчення частоти та ступеня позитивних трансгресій у гібридів F2 за висотою рослин, але більшу цікавість за цією ознакою представляють негативні трансгресії (зниження висоти рослин у гібридів порівняно з батьківськими формами).

4. При аналізі результатів вивчення особливостей успадкування та мінливості ознак продуктивності у гібридів недостатньо розкрито зв'язок (або його відсутність) між особливостями успадкування в першому поколінні та трансгресивною мінливістю в другому гібридному поколінні.

5. Схрещування батьківських генотипів різного еколого-географічного походження проведено в трьох групах (тільки вітчизняні сорти, сорти іноземного походження/вітчизняні, тільки іноземні сорти), однак, при аналізі результатів успадкування та мінливості ознак продуктивності у гібридів F1- F2 на цьому аспекті авторка не акцентує уваги.

6. Рекомендації до селекційної практики бажано було б доповнити результатами комплексної оцінки колекційних зразків на основі результатів кластерного аналізу колекційних генотипів.

Кудря С.І. – доктор сільськогосподарських наук, доцент, професор кафедри землеробства та гербології ім. О.М. Можейка, Державний біотехнологічний університет МОН, (член разової спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. Бажано було детальніше описати метод гібридизації вівса голозерного.

2. Не зайвим було б долучити до гібридизації плівчасті форми вівса.

3. В анотації авторка наводить занадто велику кількість ключових слів (11).

4. Бажано було б показати не тільки тривалість періоду вегетації, а й тривалість окремих фаз вегетації.

5. Для визначення впливу погодних умов на ріст і розвиток рослин вівса голозерного слід було б визначити коефіцієнт суттєвості відхилень елементів агрометеорологічного режиму поточного року від середніх багаторічних показників.

6. Використання вислову «господарсько-цінні» не є коректним. Згідно ДСТУ 7066-2009 слід використовувати вислів «цінні господарські» (підрозділ 3.1).

7. У таблиці 3.8 авторка не вказує одиниці виміру.

8. Висновки до розділу 3 «Характеристика колекційних зразків вівса голозерного різного еколого-географічного походження», який складається із трьох підрозділів занадто деталізовані, містять 11 пунктів. Краще було б подати більш емно та лаконічно, що надасть їм більшої інформативності.

9. У висновках до розділу 5 «Характеристика створеного селекційного матеріалу» відсутня інформація про публікацію результатів досліджень у працях здобувачки.

10. У тексті дисертації подекуди зустрічаються граматичні, стилістичні та технічні помилки редакційного характеру.

Гопцій Т.І. – доктор сільськогосподарських наук, професор, Державний біотехнологічний університет МОН, завідувачка кафедри генетики, селекції та насінництва (науковий керівник).

Результати відкритого голосування:

"За" 5 членів ради,

"Проти" 0 членів ради,

"Утрималось" 0 членів ради,

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує

Кравченко Аллі Іванівні

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача у давальному відмінку)

ступінь доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство
(галузь знань)

за спеціальністю 201 Агрономія

(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Голова спеціалізованої
вченої ради

Артур РОЖКОВ